

Alibi's

Van André Aciman verscheen eveneens bij uitgeverij Ambo

Valse papieren

Witte nachten

Noem me bij jouw naam

ANDRÉ ACIMAN

Alibi's

Essays over elders

Vertaald door
Reintje Ghoos en
Jan Pieter van der Sterre

Ambo|Amsterdam

Fragmenten uit dit boek zijn in enigszins gewijzigde vorm eerder verschenen in: *The American Scholar*; *Condé Nast Traveler*; *The Harvard Review*; *Horizons*; *L'Espresso*; *The Light of New York*; *The New York Times*; *The New York Times Magazine*; *Partisan Review*; *The Sophisticated Traveler*; *Tell Me True: Memoir, History, Writing a Life*; en *The Threepenny Review*.

De vertalers ontvingen voor deze vertaling een projectbeurs van het Vlaams Fonds voor de Letteren

ISBN 978 90 263 2571 7

© 2011 André Aciman

All rights reserved including the rights of reproduction
in whole or in part in any form

© 2012 Nederlandse vertaling Ambo|Anthos *uitgevers*,
Amsterdam en Reintje Ghoos en Jan Pieter van der Sterre

Oorspronkelijke titel *Alibis. Essays on Elsewhere*
Oorspronkelijke uitgever Farrar, Straus and Giroux
Omslagontwerp Marry van Baar

Omslagillustratie © Morgane Launay Photographe
Foto auteur © Sigrid Estrada

Verspreiding voor België:

Veen Bosch & Keuning uitgevers n.v., Antwerpen

Inhoud

Lavendel

7

Intimiteit

30

Mijn Monetmoment

56

Temporiseren

74

Overpeinzingen van een onzekere jood

91

Een literaire pelgrim op weg naar het verleden

105

De irrealistische reiziger

112

Uren in Rome

118

Zee en herinnering

132

Place des Vosges

144

In Toscane

161

Barcelona

170

Flonkerend New York

180

Zelfberging

189

De gebouwen zelf zijn gestorven

193

Lege kamers

197

Rue Delta

203

NAWOORD

Parallax

217

Lavendel

I

Het leven begint ergens met de geur van lavendel. Mijn vader staat voor een spiegel. Hij heeft zich net gedoucht en gescho-
ren en gaat nu een pak aantrekken. Ik zie hoe hij de knoop
van zijn stropdas vast trekt, zijn kraag neerslaat en zijn over-
hemd dichtknoopt. Plotseling, zoals altijd: de geur van la-
vendel.

Ik weet waar die vandaan komt. Op de commode staat een
flesje met een ingewikkelde vorm. Toen ik ooit met een vre-
selijke migraine op de bank in de woonkamer lag, greep mijn
moeder, op zoek naar iets om me af te leiden van de pijn, in de
gauwigheid naar het flesje, schroefde de dop eraf en liet een
paar druppels van de inhoud op een zakdoek vallen, die ze
vervolgens onder mijn neus hield. Ik voelde me meteen be-
ter. De zakdoek mocht ik houden. Ik klemde hem graag in
mijn hand (onder mijn neus), met mijn hoofd lichtjes ach-
terover alsof ik tijdens een gevecht een stomp had gekregen
en nog bloedde – of zoals ik anderen ziek of van slag door het
huis had zien lopen, af en toe snuivend aan een verfrommel-
de zakdoek, ogenschijnlijk wanhopige pogingen doend niet
in katzwimj te vallen. Ik hield de zakdoek graag bij me, snoof
graag de geheime geur op die uit de plooiën kwam, smokkel-
de hem graag mee naar school en rook er tijdens de les stie-

kem aan, want de geur bracht me terug naar mijn ouders, naar hun woonkamer, een wereld zo vreedzaam dat ik alleen maar de geur hoefde in te ademen en ik voelde een beschermende wolk om me heen. Lavendel: ik was geborgen, gelukkig en bemind. Lavendel: er verschenen goede gedachten – over het leven, over degenen die ik liefhad, over mezelf. Lavendel: hoe ver we ook van elkaar verwijderd waren, we zaten allemaal bij elkaar in een warme, knusse kamer vol kussens rond een knapperend haardvuur, met buiten de pletsende regen die ons herinnerde aan ons beschutte bestaan. Lavendel: niemand kon ons scheiden.

Het oude reukwater van mijn vader is overal ter wereld te koop. Ik hoef maar een warenhuis binnen te lopen of daar is het. Een halve eeuw later ziet het er nog precies hetzelfde uit. Als ik vooruitziend van aard was en niet het gevaar wilde lopen om op een dag een winkel binnen te stappen en het niet te vinden, zou ik een miniflaconnetje kunnen kopen en dat ergens bewaren als stand-in voor mijn vader, voor mijn verknochtheid aan lavendel en voor de herfstavond waarop ik als tiener met mijn moeder mijn eerste aftershave ging kopen maar niet kon beslissen en de volgende avond na school in mijn eentje terugging en tot mijn blijdschap naast tal van andere dingen ontdekte dat een man scheren kon gebruiken als excuus om parfum op te doen.

Ik was stomverbaasd dat er zoveel geuren op de wereld bestonden, en nog verbaasder daartussen het geurtje van mijn vader te ontdekken. Ik vroeg de verkoper of ik mijn vaders merk mocht proberen, waarbij ik de naam ervan opzettelijk verhaspelde en mijn verrassing overdreef toen ik de schuine vorm ervan bekeek, alsof het een vreemdeling was die ik per vergissing had gegroet, wel wetend dat het flesje en ik thuis op vertrouwde voet stonden, en dat het niet alleen elke gril van mijn ergste migraine kende – zoals ik elke ronding van

het flesje kende – maar ook wist hoe ik dankzij moeders zakdoek in gedachten van school weg kon vluchten, en meer over mijn fantasieën wist dan ikzelf durfde te weten. En toch, op die dag tegen sluitingstijd daar in die winkel, waar de eigenaar almaar ongeduldiger werd omdat ik niet kon kiezen, voelde ik me in de ban van iets nieuws, iets wat gevaarlijk en tegelijk aantrekkelijk was, alsof die talloze flesjes, die overal in de winkel netjes stonden opgestapeld, de belofte inhielden van avondjes uit in grote steden, die met al hun gebouwen, lichtjes, gezichten, voedsel, pleinen en bruggen die ik ten slotte overstak, de wereld steeds aantrekkelijker maakten, al was het maar omdat ook ik door het een of andere brouwseltje aantrekkelijk was geworden – voor anderen, voor mezelf.

Een uur lang probeerde ik flesjes uit. Ten slotte kocht ik eau de lavande, maar niet die van mijn vader. Nadat ik had afgerekend en het doosje in cadeaupapier had laten inpakken, voelde het alsof ik een geboorteakte of een nieuwe identiteitskaart had gekregen. Hier had ik dus mijn ik – althans mijn ik zolang het flesje meeding. Daarna zouden we de kwestie opnieuw moeten bekijken.

In de loop der jaren ontdekte ik allerlei soorten lavendel. Er waren lichte, vluchtige lavendelgeuren; andere waren mild en bedeesd; nog weer andere overdadig en dominant; of wrang, alsof de takjes op het veld waren geplukt en in grote azijnvaten achtergelaten om te drogen; en er bestond ook een bedwelmend zoete lavendel. Sommige soorten gingen op den duur als een kruidentuin ruiken; andere, met vleugjes van talloze specerijen, vormden onherkenbare mengsels.

Ik probeerde ze allemaal uit, kocht een heleboel flesjes, niet alleen omdat ik ze allemaal wilde verzamelen of op zoek was naar de ideale lavendel – de geheime lavendel, de oerlavendel die alle andere soorten overbodig maakte – maar omdat ik popelde iets te bewijzen of te weerleggen wat ik al die

tijd vermoedde: dat de lavendel die ik zocht geen andere was dan die waarmee ik was opgegroeid en waarnaar ik ten slotte zou teruggrijpen zodra ik had uitgemaakt dat alle andere niet aan mij besteed waren. Misschien wilde ik de basislavendel. Gewone lavendel. Papa's lavendel. Je gaat de wereld in en maakt je allerhande gewoonten eigen, leert een hoop talen, maar de taal waar je de minste aandacht aan besteedt is de taal van thuis, net zoals je de gewoonten waarbij je je het prettigst voelde nooit als gewoonten hebt beschouwd totdat je anderen volgens heel andere gewoonten zag handelen en besefte dat je eigenlijk niet zoveel om de jouwe gaf, hoewel je intussen zo ver was afgedwaald dat je waarschijnlijk niet meer wist hoe je ernaar moest handelen. Ik verzamelde alle geuren ter wereld. Maar mijn geur... wat was mijn geur? Had ik ooit een geur gehad? Zou er binnenkort maar één geur zijn, of zou ik ze allemaal willen?

Nadat ik een aantal aftershave's had gekocht werd me duidelijk dat ze allemaal hun glans zouden verliezen, net als bepaalde elementen uit de serie actiniden na een kort, radioactief leven in lood veranderen. Sommige geurden te sterk of te zwak, te veel naar dit en niet genoeg naar dat. Andere slaagden er niet in iets essentieels over mij tot uitdrukking te brengen; weer andere opperden dingen die ik helemaal niet in me had. Misschien was er op elke geur iets aan te merken omdat ik zo ook een middel had om op mezelf iets aan te merken, en niet alleen omdat ik telkens de foute geur koos of vanwege de gedachte dat ik überhaupt een parfum nodig had, maar omdat ik geloofde dat de weldaden van eau de toilette ooit konden leiden tot het nieuwe leven waarnaar ik hunkerde.

En hoewel ik tegen elke geur wel iets in te brengen had, bleek ik er toch aan gehecht te raken, alsof iets wat minder te maken had met de geuren zelf dan wel met dat deel van mij dat ze had uitgezocht, erdoor verleid en uiteindelijk opge-

bloeid was, nooit verloren mocht gaan. Soms betekent de geschiedenis van kortstondige gehechtheden meer voor ons dan de gehechtheden zelf, zoals de geschiedenis van een liefdesrelatie meer liefde opwekt dan de relatie zelf. Soms vinden we niet geloof maar blind ritueel zaligmakend, zoals niet karakter maar gewoonte ons maakt tot wie we zijn. Soms hebben de kleren die we dragen en de geuren die we gebruiken meer van ons dan wijzelf.

Het zoeken naar de ideale lavendel was als het zoeken naar dat deel van mij dat enkel een geur nodig had om uit de slaap der duizenden op te duiken. Ik zocht ernaar zoals ik zocht naar mijn eigen kleur, sigarettenmerk en lievelingscomponent. Als ik de juiste lavendel vond, zou ik eindelijk kunnen zeggen: ‘Ja, dat ben ik. Waar ben ik al die tijd geweest?’ Maar amper heb ik de geur gekocht of de ‘ik’ die moest opduiken blijkt uiteraard de ik te zijn die we altijd verborgen wilden houden of weggagen, net als de ‘wij’ die dreigt op te duiken wanneer we nieuwe kleren kopen, ons abonneren op een tijdschrift dat perfect bij ons lijkt te passen, lid worden van een fitnessclub, naar een nieuwe stad verhuizen of een nieuw geloof ontdekken en volgens nieuwe rituelen handelen in gezelschap van nieuwe leden onder wie we nieuwe vrienden maken. Wat had ik dan verwacht? Andere geur, zelfde persoon.

De laatste vijfendertig jaar heb ik nagenoeg alle eau de colognes en aftershaves uitgeprobeerd die parfumhuizen hebben gebrouwen. Niet alleen lavendel, maar ook dennengeur, kamille, thee, citrusfruit, kamperfoelie, varen, rozemarijn en rokerige varianten op de meest exclusieve leersoorten en kruiden. Ik deed niets liever dan mijn huisapotheek en mijn hele badrand volstouwen met flesjes, tot drie rijen achter elkaar: elk flesje een klein, onaf beeld van iemand die ik was of wilde zijn en een poosje dacht uiteindelijk te zijn geworden.

Geur A: in dat en dat jaar gekocht in de hoop het geluk te vinden. Geur B: gekocht toen geur A bijna op was; zorgde ervoor dat ik A makkelijker losliet. C: omdat ik ineens genoeg had van B. D: was een cadeautje. Nooit gek op geweest; gebruikt voor het genoeg van de geefster; stopte ermee zodra ze weg was. Dan komt E, die ik zo heerlijk vond dat ik uiteindelijk F kocht, samen met negen verwante geuren van hetzelfde huis. Maar F kreeg me zover dat ik genoeg had van E en zijn isotopen. Zocht en vond G. Ging me tegenstaan zodra ik wist dat iemand aan wie ik een hekel had hem lekker vond. Toen H. Wat vond ik H heerlijk! Hield jarenlang vast aan H. Wordt niet meer gemaakt; had er een voorraadje van moeten inslaan. Anderzijds, hoe heerlijk ik hem ook vond, lang voordat de fabrikant de productie ervan stopzette, gebruikte ik hem al niet meer. Terug naar E, die me van meet af aan was bevallen. Ja, E, absoluut. Totdat ik besepte dat die altijd net niet klopte, dat er iets mankeerde aan E. Weer liet ik E vallen. Van de vrouw die door mijn leven heen raasde en me in de tien dagen dat ik haar kende voor altijd had veranderd, ken ik alleen nog het cadeautje. De geur die ik van haar kreeg bleef ik gebruiken als een manier om te denken dat ze gauw weer terug zou komen. Nu, twintig jaar later, is het enige relikwie van haar een flesje dat me minder aan haar doet denken dan aan de minnaar die ik ooit was.

Ik heb heel wat weggegooid in mijn leven. Maar flesjes aftershave nooit. Die neem ik mee waar ik ook heen trek, zoals de Ouden de maskers van hun voorouders meenamen op reis. In elk flesje zit een deel van me, mijn geformaldehydeerde ik, mijn djinn. Je zou net als in een Arabische legende over elk flesje kunnen wrijven en een vroegere ik oproepen. Sommige zijn ondanks de jaren nog steeds in leven, hoewel ik niets meer bezit van wat ze in zich hebben of overdragen; andere zijn zelfs ter ziele gegaan of zo dof geworden dat ik er lie-

ver niets meer mee te maken heb; hun telefoonnummer, hun lievelingslied, hun verborgen wensen ben ik vergeten. Ik pak een oud geurtje en weet in een ommezien weer waarom het me altijd doet denken aan de meest hartstochtelijke periode van mijn leven – hartstochtelijk niet omdat het een gelukkige periode was, maar omdat ik zo lang naar geluk had gesnakt dat er achteraf gezien een deeltje van dat denkbeeldige geluk moet zijn doorgekomen en een hele winter een geur moet hebben gegeven door een waas van geluk te leggen over een periode waarvan ik altijd heb geweten dat ik hem nooit meer wil beleven. En nu ik dit flesje in mijn hand heb, een flesje dat kostbaarder lijkt dan zoveel andere dingen, komt de gedachte bij me op dat iemand van wie ik houd – belangrijk: iemand van wie ik houd – ooit toevallig hier langskomt, het flesje openmaakt en zich afvraagt wat die geur ooit voor mij kan hebben betekend. Wat had ik al die jaren in leven willen houden? Dit geurt naar het vroege voorjaar waarin ik een telefoontje kreeg met de melding dat alles naar wens was verlopen. Dit geurt naar een avond waarop mijn moeder me in de stad kwam opzoeken en ik vond dat ze er oud uitzag – terwijl ik me nu realiseer dat ze een jaar of tien jonger was dan ik nu ben. Dit geurt naar de avond in a-mineur. ‘En deze?’ zullen ze willen vragen. ‘Hoe zit het met deze?’

Geuren blijven tientallen jaren hangen en doen onze dierbaren misschien wel aan ons denken, maar zodra we weg zijn, weigert de legende in elk flesje iets los te laten. Onze djinn spreekt met niemand. Hij kijkt simpelweg toe terwijl degenen van wie hij heeft gehouden het flesje openmaken en onderzoeken. Graag zou hij het uitschreeuwen met de pijn van tien stenen van Rosetta die al eeuwen smeken te worden gehoord: ‘Dit was de dag waarop ik ontdekte wat genieten was. En dit – dat weten jullie toch allemaal? – dit was de avond waarop we elkaar ontmoetten; we stonden voor Car-

negie Hall na een concert, en wat leidt het ene spontaan tot het andere, achteraf toen het regende, waren we even blijven staan schuilen, wilden geen van beiden weggaan, hadden in de regen een voorwendsel gevonden, vreemden die een gesprekje begonnen, snel naar een nabije koffiebar spurten – belabberde koffie, vochtige schoenen, nat haar, knorrige buitenlandse ober die in een non-taaltje mompelde toen we hem vriendelijk een fooi gaven – en zaten te kouten over Mahler en *The Four Quartets*; niemand had ooit kunnen raden, ook wij niet, dat we samen in een studio in de Upper West Side zouden belanden.’ Maar de stem is onhoorbaar. Doodgaan is vergeten dat je ooit hebt geleefd. Doodgaan is vergeten dat je hebt liefgehad, dat je hebt geleden, of dat je dingen die je wilde hebben hebt gekregen of verloren. Morgen, zeg je bij jezelf, herinner ik me niets meer, niet dit gezicht, deze knie, dit oude litteken of de hand die dit allemaal heeft geschreven.

De flesjes zijn stand-ins van mij. Ik bewaar ze zoals de oude Egyptenaren hun hele hebben en houden bewaarden voor de dag dat ze het in hun leven na de dood nodig mochten hebben. Daar nu afstand van doen is voortijdig doodgaan. En toch denk ik soms dat er veel, heel veel andere flesjes hadden moeten zijn – niet alleen flesjes die ik ben vergeten of kwijtgeraakt, maar ook flesjes die ik nooit heb bezeten, flesjes waarvan ik niet eens wist dat ze bestonden en die, als een miniem toeval anders had beslist, een heel andere geur aan mijn leven hadden kunnen geven. Elke dag kom ik door een straat waarvan ik absoluut geen seconde vermoed dat hij in later jaren zal leiden naar een etage waarvan ik nog steeds niet weet dat hij ooit van mij zal zijn. Hoe is het mogelijk dat ik dat niet weet – dat moet ik toch kunnen doorzien?

Omgekeerd zijn er plaatsen waarvan ik afscheid neem lang voordat ik weet dat ik moet vertrekken, plaatsen en

mensen voor wier verdwijnen ik repeteer, niet alleen om zonder hen te leren leven als het zover is, maar ook om te leren het verliezen van me af te zetten door het van tevoren stukje bij beetje te zien aankomen. Ik leef in het duister om niet blind te worden als het duister komt. Hetzelfde doe ik met het leven; ik maak het voorwaardelijker en voorlopiger dan het is om er niet aan te hoeven denken dat mijn verjaardag er ooit zal zijn zonder dat ik er ben om hem te vieren.

Het blijft onvoorstelbaar dat diegenen die ons het meest pijn hebben gedaan en alles in ons overhoop hebben gehaald op een bepaald tijdstip totaal onbekend, ongeboren voor ons waren. We hadden ze op talloze plaatsen kunnen tegenkomen, ze de weg kunnen wijzen, een deur voor hen kunnen opendoen, we waren misschien opgestaan in een stampvolle concertzaal zodat ze hun zitplaats konden bereiken, maar niet één keer hebben we de persoon herkend die ons voor ieder ander onmogelijk heeft gemaakt. Ik zou gerust een paar jaar van mijn laatste levensfase willen afhalen om terug te gaan in de tijd en die avond te onderbreken toen we stonden te schuilen, na de koffie allebei met onze mantel over ons hoofd door de regen holden en ik bijna zonder na te denken zei dat ik je nog geen goedenacht wilde wensen, hoewel de zon al opging. Ik zou er jaren voor geven, niet om die avond weg te wissen of te herschrijven, maar om hem uit te stellen en – zoals het gaat als we de tijd elimineren – me te kunnen afvragen wie ik was geweest als de zaken een andere wending hadden genomen. De tijd staat nu eenmaal altijd in de foute tijdsvorm.

Langs de muren van de Farmacia van de Santa Maria Novella in Florence zijn rijen kleine laatjes aangebracht, die alle een ander parfum bevatten. Hier zou ik mijn persoonlijke geurmuseum kunnen stichten, mijn persoonlijke laboratorium,

mijn denkbeeldige Grasse, de belangrijkste parfumstad van Frankrijk, met zijn typische werkplaatsen, nauwe steegjes en kronkelgangetjes van het ene winkeltje naar het volgende. Mijn geurmuseum zou bovendien in het trotse bezit zijn van een eigen periodiek systeem, met alle parfums van mijn leven, te beginnen met – hoe kan het ook anders – het eerste, eenvoudigste en lichtste: lavendel, de waterstof van alle geuren, gevolgd door de tweede, de derde, de vierde, allemaal naast elkaar, als mijlpalen in mijn leven, alsof het voorbijgaan van de tijd inderdaad op een systeem berustte. Op de plaats van helium (He, atoomnummer 2) zou Hermès staan, op de plaats van lithium (Li, 3) Liberty; Bernini zou beryllium vervangen (Be, 4), Borsari boor (B, 5), Carven carboon (C, 6), Night nitrogeen, stikstof (N, 7), Onyx oxygenium, zuurstof (O, 8) en Floris fluor (F, 9). Voordat ik het goed en wel besef zou mijn hele leven alleen door die elementen in kaart gebracht kunnen worden: Arden in plaats van argon (Ar, 18), Knize in plaats van kalium (K, 19), Canoe voor calcium (Ca, 20), Guerlain voor germanium (Ge, 32), Yves Saint Laurent voor yttrium (Y, 39), Patou voor platina (Pt, 78) en Old Spice uiteraard voor osmium (Os, 76).

Net als in het periodiek systeem van Mendelejev kun je die geuren in reeksen en categorieën onderbrengen: aan de hand van kruiden; bloemen; fruit; specerijen; houtsoorten. Of volgens plaatsen. Mensen. Liefdes. Aan de hand van de hotels waar de een of andere zeep een onvergetelijke geur over de een of andere grote stad wist te leggen. De films, het eten, de kleren en de concerten waarvan we genoten. De parfums van vrouwen. Of zelfs aan de hand van de jaren, zodat ik de flesjes zou kunnen merken zoals mijn grootmoeder elke pot jam voorzag van een etiket waarop ze in haar keurige schuifschrift van een tachtigjarige steeds de fruitsoort en het jaar van bereiding noteerde, alsof iedere geur zijn eigen nummer

had in een *Werkverzeichnis*. Aria di Parma (1970), Acqua Amara (1975), Ponte Vecchio (1989).

De aftershaves van mijn 18e en 24e: verschillende geuren, maar toch in dezelfde kolom ondergebracht: ze hebben een reis naar Italië gemeen. Ik op mijn 16e en 32e: twee keer zo oud, maar nog altijd zenuwachtig als ik een vrouw voor het eerst opbelde; op mijn 40e kon ik evenmin de wiskundesommen oplossen die ik op mijn 20e niet begreep; hoe vaak ik *Wuthering Heights* ook herlas en behandelde, op mijn 48e herinnerde ik me vooral de scènes die waren blijven hangen van vier 'generaties' vroeger, op mijn 12e, toen ik het voor het allereerst las. Ik op mijn 14e, 18e, 22e, 26e: het leven naverteld in eenheden van vier. Ik op mijn 21e, 26e, 31e, 36e: eenheden van vijf. De folio-, quarto-, octavomethode; in halve noten, in kwarten, in achtsten. Het leven volgens de rij van Fibonacci: 8, 13, 21, 34, 55, 89. Die van Pascal: 4, 10, 20, 35, 56. Volgens de priemgetallen: 7, 11, 13, 17, 19, 23, 29, 31. Of een combinatie van die drie: ik was knap op mijn 21e, waarom dacht ik van niet; op mijn 34e ging alles zo van een leien dakje voor me, waarom wilde ik dan zo graag zijn wie ik op mijn 17e was? Op mijn 17e popelde ik om 23 te zijn. Op mijn 23e wilde ik graag de meisjes ontmoeten die ik op mijn 17e had gekend. Op mijn 51e had ik er alles voor gegeven om 35 te zijn, en op mijn 41e was ik bereid dingen te durven waar ik op mijn 23e niet klaar voor was. Op mijn 20e leek 30 de ideale leeftijd. Zal ik er op mijn 80e in slagen te denken dat ik half zo oud ben? Zal er zomer zijn in de sneeuw?

Alle tijdsverbanden zijn scheefgetrokken. We leiden levens à la Fibonacci: drie stappen vooruit, twee achteruit, of omgekeerd: drie stappen vooruit, vijf achteruit. Of in twee richtingen tegelijk, zoals spinnen en Bachs kreeftencanons dat doen, steeds verdergaande geurcombinaties en keuzeverwantschappen tussen wat een eindeloze reeks esters en par-

fums blijkt te zijn, die begint bij de eenvoudigste en uitwaaiert naar de meest complexe: één koolstof, twee koolstof, drie koolstof; zes waterstof, acht waterstof, tien... $C_3H_6O_2$: ethylformiaat (mierenzuur); $C_4H_8O_2$: ethylacetaat; $C_5H_{10}O_2$: ethylpropanoaat (perengeur); $C_6H_{12}O_2$: ethylbutyraat; $C_7H_{14}O_2$: ethylpentanoaat (banaan); $C_8H_9NO_2$: methylantranilaat (druif); $C_9H_{10}O_2$: benzylacetaat (perzik); $C_{10}H_{12}O_2$: penthylmetanoaat (honing); $C_{10}H_{20}O_2$: octylethanoaat (sinaasappel-abrikoos); $C_{11}H_{24}O_2$: ethyldecanoaat (cognac); $C_9H_6O_2$: cumarine (lavendel). Zeg lavendel en je hebt een geur, een keten, een mensenleven.

En hier stuiten we op Mendelejevs genialiteit. Hoewel hij elk element in kaart kon brengen, had hij begrepen dat er een heleboel nog niet waren ontdekt. Daarom liet hij in zijn tabel plaatsen open voor ontbrekende elementen, voor toekomstige elementen – alsof 's levens gebeurtenissen zo systematisch in een getallenschema waren gegoten dat, ook al wisten we niet wanneer ze zouden plaatsvinden en welke gevolgen ze konden hebben, we ze toch mochten verwachten en er plaats voor inruimen. Zo kijk ook ik naar mijn leven en staar ik naar de blinde vlekken: geuren die ik nooit heb ontdekt; flesjes die ik niet ben tegengekomen en waarvan ik het bestaan niet ken; 'ikken' die ik niet ben geweest maar waarvan ik niet kan beweren dat ik ze mis; gaten in de tijd die ik had moeten beleven maar nooit heb beleefd; mensen die ik had kunnen ontmoeten maar misliep; plaatsen die ik had kunnen bezoeken, koesteren en waar ik ten slotte had kunnen wonen, maar nooit naartoe ben gereisd. De blanco scrabble-blokjes, de lanthanidemomenten, de nooit ingeslagen wegen.

Er is een ander parfum, een geurtje voor dames. Ik ken niemand die het ooit heeft gebruikt. Dus kan ik het met niemand associëren.

Ik ontdekte het toen ik op een herfstavond na een seminar voor academici op weg was naar huis. Aan Brattle Street in Cambridge, Massachusetts, is een luxe drogisterij gevestigd, en soms reed ik om en bleef daarbinnen hangen, misschien als ik zin had om te treuzelen en niet vroeger dan nodig thuis wilde komen. Ik vond het prettig in Brattle Street, bij Harvard Square, vooral tegen de avond als de winkels volop verlicht waren en de mensen van hun werk kwamen en gauw nog even een boodschapje deden, soms met kinderen bij zich; het drukke voetgangersverkeer zorgde voor een bedwelmend gevoel, waarvan ik ging houden, alleen al omdat het bol leek te staan van verwachtingen voor de avond, waarvan ik van tevoren wist dat ze niet uit zouden komen. Het trottoir was de enige plek waar ik me thuisvoelde in dit overigens kille, anonieme deel van de stad, waar ik zoveel tijd, zoveel jaren in m'n eentje verknoeide en waar iedereen die ik kende altijd ontzettend bezig leek te zijn met ontzettende futiliteiten. Ik miste een thuis, miste mensen, vond het vreselijk alleen te zijn, miste het theedrinken, dronk in mijn eentje thee om de aanwezigheid van iemand bij de thee op te roepen.

Op zulke avonden was het altijd druk in café Algiers. Het deed me goed om thee te drinken met vreemden, ook al praatte je niet met ze. Op een rommelige toog stond achter de kassa een ziggoerat van blikjes Twinings. Uiteindelijk zou ik elke thee proberen, van darjeeling tot formosa oolong en van lapsang souchong tot gunpowder. Het idee van thee beviel me meer dan de smaakjes op zich, zoals ook het idee van tabak me meer beviel dan roken, het idee van mensen meer

dan vriendschap, het idee van thuis meer dan mijn huis in Craigie Street.

De drogisterij lag aan het eind van een rij winkels vlak bij de hoek van Church Street. Het was de laatste winkel voordat ik afsloeg naar huis. Op een avond liep ik er binnen. Ik ontdekte er een heel andere wereld dan ik me had voorgesteld. De kleine drogisterij stond vol luxe schoonheidsproducten, luxe parfums, shampoos uit alle windstreken, ouderwetse soorten zeep, zalfjes, lotions, gestreepte tandenborstels, scheerkwasten van dassenhaar, scheerschuim uit lang vervlogen tijden. Ik vond het er prettig. De antieke kasten, de oeroude producten, die hele achterhaalde winkel, tot en met de verouderde scheermesjes en de grijzende Centraal-Europese eigenaars, het kwam allemaal even hartelijk en attent op me over. Dus vroeg ik – want je kon er niet rondhangen zonder iets te kopen – naar een aftershave waarvan ik dacht dat ze die toch niet zouden hebben, en ontdekte dat ze die niet alleen verkochten, maar ook het hele assortiment ervan. Ik was dus wel genoodzaakt iets te kopen wat ik al tien jaar niet meer gebruikte.

Een paar dagen later was ik er weer, niet alleen omdat ik dankzij de drogisterij mijn onvermijdelijke wandeling naar huis kon uitstellen of omdat ik opnieuw de ervaring wilde beleven van een deur opendoen en belanden in een wereld van toiletartikelen uit vroeger tijd, maar ook omdat de winkel zelf een laatste stopplaats was geworden in een denkbeeldige Oude Wereld voordat die wereld veranderde in wat hij werkelijk was: Cambridge.

Mijn volgende bezoek vond in de vooravond plaats, na een Franse film in het Brattle Theater. Tijdens de voorstelling was het buiten gaan sneeuwen en alles wees erop dat de sneeuw, die zich in Cambridge snel ophoopt, in de loop van die nacht zou veranderen in een sneeuwstorm. Vlak voor de